

KNJIŽNICA SENJSKE GIMNAZIJE

Ružica Šušnjara
COUO »V. Čopić« Senj

UDK:027(497.13)
Pregledni članak
Ur.:1989-05-15

Na osnovu dostupne građe u ovom prikazu autorica obrađuje začetak i djelovanje učeničke knjižnice Senjske gimnazije čiji počeci se vežu uz dolazak pavlina u Senj oko 1634. Opisani su njeni fondovi iz kraja 19. i sredine 20. stoljeća te stanje poslije rata, inventurno stanje, sređivanje i današnje stanje.

Knjiga je u Senju prisutna od najranijih vremena. Ipak prvo svjedočanstvo je tek iz 1359, kada je napisan psaltir Žakna Kirina (danas se nalazi u Lobkoviczovoj biblioteci u Pragu). Pisani dokumenti tog vremena vezani su uz djelatnost Crkve, a osobito glagoljaška knjiga pošto je papa Inocent IV 1248. u pismu senjskom biskupu Filipu dopustio upotrebu glagoljice.

Knjižarstvo kod nas, kao i u svijetu, doživljava procvat pojavom tiska. U Senju tako od 1493. do 1508. djeluje poznata glagoljaška tiskara.

Rad gimnazije od 1808. nije više vezan, kao do tada, ni uz jedan crkveni red, (oni su redovito imali knjižnicu) pa se može pretpostaviti da je tada počela živjeti i samostalna gimnazijska knjižnica. Budući da u knjižničkom fondu nalazimo naslove koji su stariji od te godine, vjerojatno je, da je ta knjižnica baštinila neke knjige iz vremena stare pavlinske gimnazije.¹

Kako je godine 1820. gimnazija ukinuta i nije djelovala punih 19 godina, izgleda da je istu sudbinu doživjela i knjižnica. Prema aktima Senjskog biskupijskog arhiva iz 1847. profesori Senjske gimnazije žale se biskupu Ožegoviću na velike troškove a malu plaću, a za proučavanje, kako sami kažu treba nabavljati knjige »budući da ne postoji nikakva biblioteka u našoj gimnaziji«.²

Bilješke:

1. Calepinis F. Ambros, Dictionarum septem lit. guarum, Venetiis, 1689/90. i Bofinius A., Historia panonica. cdon., Agripinae 1690.

2. Senjski biskupijski arhiv, Acta 1847. br. 504

Nedugo zatim, točnije godine 1850, kako čitamo u zapisniku sa sjednice profesorskog zbora, profesori traže da se osnuje knjižnica.³ Sigurne podatke o postojanju i rastu gimnazijske knjižnice nalazimo tek u Programima i Izvještajima Senjske gimnazije.

Svoj procvat knjižnica doživljava u drugoj polovici 19. stoljeća. U pravilu djeluju dvije knjižnice:¹ učiteljska, kasnije profesorska, u kojoj se profesori spremaju za predavanja, a i 2. učenička, u kojoj učenici pripremaju lekturu i ostale predmete. Uočljivo je da je u ovoj drugoj najviše beletristike.

Prateći razvoj knjižnice uočili smo da se broj svezaka umnožavao kupnjom i darivanjem. Darovatelji su bili državne ustanove, ugledni pojedinci, a i učenici. Koliko je knjižnica, odnosno knjižničar i uprava škole, bila ažurna, svjedoči podatak da je već g. 1871. knjižnica imala prvi hrvatski roman Šenoino »Zlatarevo zlatoc«, dakle iste godine kada je roman izašao iz tiska.

Svaki godišnji školski izvještaj govori dosta precizno i o knjižnici, broju kupljenih knjiga, a može se pratiti i način financiranja knjižnice. To financiranje obavljano je sredstvima ustanove i prihodima prikupljenim od daka.

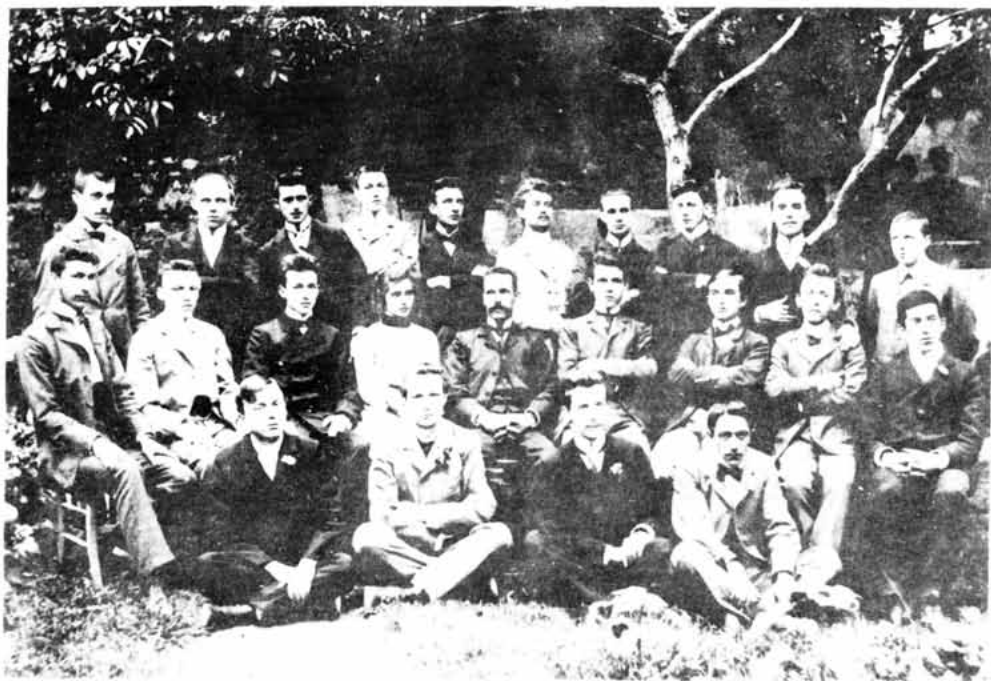
Broj knjiga svake godine raste, pa tako npr. 1881/82. učiteljska knjižnica ima 1811 svezak, a učenička 1454.

Konačno, šk. g. 1898/99. je najvažnija i od neprocjenjive vrijednosti za poznavanje

Sl. 18 — Profesorski zbor Kraljevske realne gimnazije u Senju oko 1920.

3. Senjski biskupijski arhiv, Acta 1850, br. 300

Sl. 19 – Abiturijenti Kraljevske realne gimnazije u Senju g. 1913.

školske knjižnice, osobito za revitalizaciju njenog spomeničkog dijela. Te je godine sastavljen katalog Kraljevske realne gimnazije u Senju (Vizner-Krasović), a objavljen je u »Izješću kraljevske realne gimnazije« u Senju 1898/99. Katalog je podijeljen u 14 dijelova s dodatkom.

- I. dio – Enciklopedija – djela općenita i mješovita sadržaja, akademički spisi, periodički časopisi, opća bibliografija i godišnjaci.
- II. dio – teologija i crkvena povijest
- III. dio – filozofija i estetika
- IV. dio – pedagogija i školstvo
- V. dio – klasična filologija podijeljena na:
 - 1. grčke klasike: a) tekstova (28), b) prijevoda (16)
 - 2. latinski tekstovi (32) i prijevodi (13)
 - 3. pomoćna djela – ostali jezici (102)
- VI. dio – moderna filologija: 1. opće jezikoznanstvo (11)
 - 2. hrvatska, srpska i staroslavenska književnost a) naučna djela (62) b) lijepa knjiga (116)
 - 3. Inojezična (strana) književnost a) ručna djela (62) b) lijepa knjiga (29)
- VII. dio – arheologija i numizmatika (11)
- VIII. dio – Povijest (77)
- IX. dio – geografija, statistika, etnografija, putopisi (54)
- X. dio – prirodopis (67)
- XI. dio – kemija, fizika, astronomija, meteorologija (46)

Sl. 20 – Velika placa – Cilnica, procesija na dan sv. Jurja – patrona grada Senja. Snimak oko 1925.

XII. dio – matematika' (31)

XIII. dio – risanje i umjetnost (31)

XIV. dio – gospodarstvo, promet i trgovina (36)

dodatak s 15 primjeraka

Dio knjige iz učeničke knjižnice također se nalazi u ovom katalogu (oko 180 primjeraka), s tim da se najveći dio odnosi na književnost (oko 100 primjeraka), što znači da je od 116 popisanih djela beletristike većina iz učeničke knjižnice. Iz ovog je očito da katalog, iako veoma važan, nije cjelovit i da je on, kao i naslov kaže, samo katalog učiteljske knjižnice. U vezi s tim katalogom Rivoseki u svojoj Kronici kaže: »Godine 1911. imenovan je direktorom Milan Krasović. Miljeniče njegovo već od prvog dolaska u Senj, 1896. godine, još kada je služio kao suplent, bila je profesorska knjižnica. Golema posla prihvatio se još godine 1898. zajedno sa svojim drugom drom Viznerom Branimirom, kada je sradio i svrstao knjige po strukama i objelodanio Katalog učiteljske knjižnice Kraljevske realne gimnazije u Senju u školskom izvještaju za godinu 1898/99. Kao direktor ponovno je obratio svoju pažnju na tu valjda najbogatiju srednjoškolsku biblioteku i zajedno s prof. Rivosekijem ispisao Katalog učiteljske knjižnice čijim bi se bogatstvom i veći zavodi izvan naše domovine mogli ponositi.«⁴ (Nažalost ovaj drugi katalog nismo uspjeli pronaći).

Prateći izvještaje od školske godine 1889/900. vidimo stalni rast broja knjiga putem kupnje i darivanja. Knjige se akumuliraju u biblioteku, ali i posuđuju, što uostalom i jest bit knjižnice. U izvještaju iz školske godine 1906/7. stoji zapisano »... iz knjižnice škol-

⁴ Nažalost ovaj drugi katalog nismo uspjeli pronaći.

skih knjiga za siromašne učenike ovog zavoda uzajmljeno je učenicima 230 knjiga«.

Do godine 1916/17. primjećuje se velika aktivnost u nabavi knjiga za što je, čini nam se, najzaslužniji profesor Rivoški, koji je i sam kao profesor i kao direktor radio u knjižnici.

U idućim izvještajima nemamo nikakvih naznaka o knjižnici a od šk. god. 1921/22. nemamo pojedinačnih školskih izvještaja, nego se svi objavljuju zajedno u izvještajima za Hrvatsku, Slavoniju i Međimurje. Tako će biti do školske godine 1930/31. Te godine učiteljska knjižnica broji 1870 djela ili 4970 svezaka, a učenička knjižnica broji 2580 zabavno-poučnih knjiga, i već se iduće godine povećava za 106 svezaka.

Školske godine 1933/34. prema naredenju Prosvjetnog odjeljenja, knjižnice i zbirke su pregledane i nakon rashodovanja knjižnica je brojila 7122 knjige. Slijedećih godina broj knjiga uglavnom je isti.

1936/37. školske godine⁵ knjižničar učeničke biblioteke prof. Ljubica Kučera ostavlja zapisano: »Statistika broja izdatih knjiga svjedoči da učenici imaju veliki interes za čitanje. Referati daju lijepo rezultate. Iz njih se vidjelo da daci čitaju s razumijevanjem i smislom i da se kod mlađih počeo razvijati ukus za dobro i lijepo.«

Iz ovog trećeg razdoblja važno je spomenuti knjigu inventara iz godine 1927. s još nekoliko rukom pisanih araka, ali vrijeme nastanka tih araka nije utvrđeno. Knjiga je bilo oko 6.000.

Analizirajući rad knjižnice ovog perioda, makar ne i statistički detaljno, možemo zaključiti slijedeće:

1. broj knjiga u stalnom je porastu i svake godine što kupnjom što darivanjem ima i do 300 primjeraka više;
2. uvijek je bilo ustanova i pojedinaca koji su, ponekad i vrlo obilno, darivali učiteljsku i učeničku knjižnicu;
3. knjižnica je uvijek bila na srcu direktora škole i u najviše slučajeva oni su i sami bili knjižničari učiteljske knjižnice, držeći to velikom čašću i odgovornošću.

Od II. svjetskog rata stanje knjižnice se mijenja i brojčano i prostorno. Knjige su izgorjele, gimnazija izmijenila zgradu. Iz ovog perioda imamo:

1. ostatke inventarne knjige iz 1948. Šteta, osim korica nemamo ništa drugo, a po toj knjizi najbolje bismo stekli uvid u stanje knjižnice iza rata. Mogli bismo znati što je u ratu propalo a što ostalo;
2. inventarna knjiga iz 1956. Ova je godina inače bitna jer je te godine gimnazija odijeljena od tzv. »male gimnazije«, ali je knjižni fond ostao još uvijek zajednički;
3. 1959. napravljen je novi katalog u obliku knjige. Na osnovi kataloga, pregleda stuka sa slovanom i brojčanom naznakom rađene su signature i oznake broja stranice na kojoj je određena struka u katalogu. Knjižnička građa podijeljena je u 28 područja i dodana su dva nova područja, tehnika i ruski jezik, i to kako slijedi:

1. JAZU – akademijina izdanja (oko 750)
2. Bečka akademija (167)
3. administracija (13)
4. engleski jezik (20)

5. filozofija (83)
6. filologija (35)
7. fizika (144)
8. francuski jezik (127)
9. geologija (96)

5. Izvještaj za školsku godinu 1936/37.

10. gospodarstvo (76)
 11. grčki jezik (169)
 12. hrvatski jezik (713)
 13. kemija (44)
 14. latinski jezik (233)
 15. matematika (108)

 16. njemački jezik (244)
 17. pedagogija (332)
 18. brak i porodica (27)
 19. politika (168)
 20. povijest umjetnosti (92)
 21. povijest (406)
 22. prirodopis (126)
 23. rječnici i leksikoni (127)
 24. sport, film, muzika (68)
 25. talijanski jezik (27)
 26. zdravlje (40)
 27. zemljopis (161)
 28. časopisi (480)
 29. tehnička knjiga (66)
 30. ruski jezik (36)
- Svega 5.259 knjiga

Učenička knjižnica:

A) za omladinu i odrasle

I. književnost:

1. pjesme (253)
2. romani (369)
3. pripovijetke (568)
4. drame (118)
5. komedije (56)
6. igrokazi (63)
7. biografije (32)
8. kritike (80)

II. naučna književnost (174)

III. Općenito

1. almanasi (2)
2. antologija (19)
3. časopisi (46)
4. rječnik (1)

IV. politika (47)

B) dječja književnost

1. bajke (19)
2. basne (5)
3. priče (293)
4. pjesmice (37)

Sveukupno učenička knjižnica ima 2362 svezaka, a zajedno s učiteljskom 7700.

Odmah poslije rata, točnije na sjednici nastavničkog vijeća od 26. lipnja 1946. stoji opaska o nastavi hrvatskog jezika: »... zapaža se nedostatak u pismenim zadaćama, slabo književno izražavanje, jer su daci iz raznih krajeva. Dačka knjižnica je slaba, gotovo uništena u ratu. Od 3500 knjiga ostalo je samo 600 primjeraka.«⁶

Već je slijedeće godine zaključeno na sjednici Nastavničkog vijeća: 15. studenog godine 1947. pod točkom 7 – popunjenje dačke knjižice – stoji: »Direktor napominje da u školskoj blagajni ima još nešto novaca koje treba utrošiti za nabavku dačke knjižnice. Za nabavku knjiga zadužuje se Biondić Zlata koja će otići na Sušak i kupiti ih.« Zapisničar zatim nastavlja: »Direktor iznosi ogromnu vrijednost knjiga koje se nalaze na jednoj hrpi, a koje bi trebalo srediti. Baj Marija popisati će njemačke knjige, dr. Ježić Adalbert francuske, Zlata Biondić i Pilepić Đurđica knjige iz književnosti i hrvatskog jezika. Tako će se provesti inventar knjiga, a kasnije će se odvojiti beletristika od stručnih knjiga.«⁷

Pretpostavljamo da je ovaj zaključak važan i da je na temelju njega i radena kasnije knjiga inventara knjižnice iz godine 1948.

Za samo tri tjedna o problemu knjižnice opet se raspravlja na Nastavnikom vijeću gdje izričito stoji da se ona mora srediti do određenog roka i nastavnika knjižnica odvojiti od učeničke. O knjižnici se također raspravlja i na sjednicama u mjesecu rujnu i listopadu. U rujnu se određuje da je knjižničar učeničke knjižnice Đurđica Pilepić a nastav-

6. Školski arhiv. Zapisnici sa sjednica Nastavničkog vijeća od 1946. do 1947. pod gornjim datumom

7. Navedeno djelo pod gornjim datumom.

ničke Zlata Biondić, dok se u listopadu konstatira da je plan dačke knjižnice dobar, ali da ga treba i konkretizirati.

Na sjednici od 4. III. 1952. direktor iznosi poteškoće u radu knjižnice zbog bolesnih knjižničara, a u prosincu iste godine konstatira se da se dačka knjižnica sređuje i već normalno radi, i da bi se isto tako trebala srediti i nastavnička knjižnica. U zapisnicima sjednica Nastavničkih vijeća od 1953-1956. knjižnica je često na dnevnom redu. 1954. godine priopćuje se Nastavničkom vijeću da se knjižnica nije mogla srediti jer nije bilo potrebnih ormara.

Prateći zapisnike Nastavničkog vijeća vidimo da je knjižnica bila stalno na brizi uprave škole, ali da se teško dovodila u pravo stanje sredenosti.

Konačno, 1966. dijeli se fond knjiga između osnovne škole i gimnazije. Sada-gimnazija ima 3766 knjiga, uglavnom beletristike, što pokazuje nedovršena knjiga inventara iz tog razdoblja. Spomenička se knjižnica ne dira i ona čini zaseban fond.

Izvještaj iz 1966. za knjižnicu glasi:

»materijalna vrijednost školske knjižnice na dan 16. VI. 1966. iznosi sa namjesticima 14.000.000 din. (a prema procjeni komisije iz 1957. 58. vrijednost je bila 9.000.000 din.). Knjige su većinom akademski i naučno stručne (32 struke) u knjižnici. U sklopu knjižnice su nastavnička i učenička knjižnica gimnazije i osnovne škole, s ukupno 14.500 knjiga.

Ukupni broj čitalaca ove godine iznosi 2898, a posudeno je 3676 knjiga, od toga je gimnazija imala 1942 čitaoca i 2361 posudenu knjigu.

Gimnazija i osnovna škola imaju 92 nastavnika koji su pročitali ukupno 322 knjige, prosječno 3,5 knjige po nastavniku. Knjiga evidencije posuđenih knjiga i časopisa učeničke i nastavničke knjižnice gimnazije i osnovne škole točno navodi tko je dužan, što je dužan, od kada je dužan, kolika je globa, članarina... Iz ove godine stoji i još jedna vrlo interesantna napomena tadašnjeg knjižničara Aleksandra Junickog: »posto se u šk.g. 1965/66. zajedničkim naporima uspjelo povratiti od učenika sve zadužene knjige za ovu godinu, to bi se moglo povratiti i najvrednije knjige iz prošlih vremena«.

Nismo mogli utvrditi koliko je ova želja za povratkom knjiga i ostvarena, ali je ona izraz trajne borbe da se nakon uništenja knjižnice u ratu knjige konačno sređe. Nažalost, knjižnica nije imala svoje pravo mjesto, jer nije bilo ni prostorije namijenjene samo knjižnici, a ni cjelovitog radnog vremena bibliotekara. Često se na sjednicama Nastavničkog vijeća i u zaduženjima nastavnika spominju 2 sata rada dnevno u knjižnici.

Takvo stanje u knjižnici vlada i za vrijeme gimnazije i COUO »Vladimir Čopić«, a g. 1982. napokon započinje obnavljanje knjižnice zahvaljujući pomoći radnih organizacija. Uređena je jedna prostorija za knjige s novim policama i druga za čitaonicu s novim namjesticima. Prvo vrijeme na sređivanju knjižnice, inventarizaciji knjiga, klasifikaciji po UDK-a sistemu, reviziji, raščišćavanju problema spomeničke knjižnice, rade profesori jezičari, a g. 1986. ovaj zahuktali posao prvi put u povijesti naše knjižnice preuzima stručna osoba.

Spojene su nastavnička (profesorska) i učenička (dačka) knjižnica, pa knjižni fond danas iznosi oko 11.000 svezaka.

Grada je podijeljena u 3 dijela:

1. spomenički fond, za što je osobito zainteresirana Naučna biblioteka iz Rijeke, i čijom je pomoći uređena 1. faza sređivanja spomeničkog fonda.

2. međufond koji je nastao kao kriterij za izdvajanje spomeničkog dijela određena godina

izlaska Kataloga iz 1899. g.

3. najnoviji, tekući fond, koji poslije izvršene revizije u periodu od 1. do 25. prosinca 1988. prema Pravilniku o reviziji i otpisu knjiga broji 5987 svezaka. Revizija je provedena prema postojećoj inventarnoj knjizi iz šk.g. 1986/87.

Za upotpunjenje ovih podataka valja spomenuti i broj časopisa i naslova knjižnice. Tako imamo:

1. časopisi (83 naslova) 304 sveska
2. novine (14 naslova) 45 sveska

Današnja knjižnica ima sve uvjete da preraste u BIC, osim materijalnih. Razumijevanje za naš spomenički fond pokazao je u više navrata SIZ za kulturu općine Senj.

Kroz povijest knjižnice uočili smo da je uvijek bilo darovatelja, uvijek i svake godine onih koji su imali osjećaja za knjigu i kulturu.

Radnici današnjeg COUO »Vladimir Čopić« ulažu velike napore da sačuvaju vrijednosti koje su im namrli vrijedni redovnici pavlini i biskup Mirko Ožegović, a napose prosvjetni radnici koji su svoje živote uložili u odgojne i kulturne vrijednosti ovoga grada i ovih ljudi, pa bili oni domaći sinovi ili došli s kojeg mu drago kraja lijepe naše domovine.

S oko 11.000 svezaka srednjoškolske, 10.000 svezaka knjižnice osnovne škole, 7.000 svezaka gradske knjižnice, s oko 5.000 svezaka muzeja, te s oko 23.000 svezaka nadbiskupske knjižnice, uz ostale znamenitosti kulturno-historijske, grad Senj ne bi ni danas smio biti na začelju kulturnog razvoja.

Die Schülerbibliothek des Senjer Gymnasiums

Aufgrund des zugänglichen Materials beschreibt die Autorin dieses Artikels den Anfang und die Tätigkeit der Senjer Bibliothek, welche nach dem Ankommen der Pauliner in Senj (um 1634) begründet wurde. Dargestellt wird der Buchbestand aus dem XIX, aus der Mitte des XX. Jahrhunderts und nach dem Krieg, ausserden inventurbestand, Ordnen und heutiger Stand.